

Департамент освіти і науки України Запорізької облдержадміністрації
Запорізьке територіальне відділення МАН

Наукове відділення : мовознавство

Секція : українська мова

**Нові тенденції у формуванні іменників-назв жінок
початку ХХІ століття**

(на прикладі інтернет-видання «Українська правда»,
телепередач ТСН, «Вікна»)

Науково – дослідницька робота
учениці 10- А класу комунального закладу
«Дніпрорудненська гімназія «Софія» -
ЗОШ І-ІІІ ступенів №1»
Василівського району Запорізької області
Грицик Наталії Олександрівни.

Керівник – учитель української
мови і літератури
Коваленко Ольга Андріївна.

2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФУМІНІТИВІВ У МОВОЗНАВСТВІ

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЖІНОЧИХ НОМІНАЦІЙ ЗА СФЕРОЮ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Лексико-семантична група фемінітивів у системі української мови

2.2. Назви жінок за сферою діяльності

2.2.1. Назви жінок за родом діяльності

2.2.2. Назви жінок за професією

2.2.3. Назви жінок за посадою

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Україна на початку ХХІ століття опинилася у вирі складних і тривалих політичних, економічних, соціальних трансформацій, пов'язаних з поступовою зміною адміністративно-командної моделі управління суспільством демократичною моделлю, побудовою громадянського суспільства. Мова засобів масової інформації найоперативніше реагує на зміни в суспільних відносинах, саме в медіа текстах з'являються слова, що називають нові реалії, надають їм оцінку. Медіа не тільки відображають, але й пропагують нові соціокультурні моделі поведінки, стають рушіями змін у сприйнятті та трактуванні певних суспільних явищ.

Одним із важливих викликів останнього часу стало використання фемінітивів – іменників жіночого роду на позначення професій і посад жінок. Такі слова не нові для української лексики: фемінітиви згадувалися ще у церковнослов'янсько-українському друкованому словнику «Лексис» Лаврентія Зизанія у ХУІ столітті, їх фіксує словник Б. Грінченка (1907–1909), «Словник української мови» в 11 томах (1970–1980). Дослідники найчастіше говорять про фемінітиви в контексті теми гендерної чутливості та мовної дискримінації, наголошуючи на соціальних ролях жінки (О. Пономарів, Н. Собецька та ін.). Науковці вивчають фемінітиви в історичному та словотворчому аспектах (М. Брус, С. Семенюк). Дослідники в галузі теорії масової комунікації (О. Синчак, О. Сербенська та ін.) наголошують на тому, що саме мова ЗМІ є середовищем різних мовних інновацій. Українські медіа не тільки вводять фемінітиви в тексти, а й активно публікують матеріали на цю тему. Такі трансформації супроводжуються необхідністю формування демократичної культури суспільства і її невід'ємного елементу – гендерної культури. Саме тому дослідження фемінітивів є досить **актуальним напрямом**, особливо сьогодні, адже проблема рівноправ'я чоловіка й жінки охопила всі сфери соціуму та впливає на їх місце та роль у суспільстві.

Зараз ми знаходимося на перехідному етапі, коли правопис закріпив форми творення фемінітивів, але не змушує їх використовувати, тож їхнє

ігнорування, з точки зору граматики, наразі не вважається помилкою. Втім, очевидно, що зміни у свідомості українців вже відбуваються, дедалі більше ЗМІ включають норму про фемінітиви до внутрішніх правил, усе частіше жінки називають себе експертками замість експертів, науковицями замість науковців або чиновницями замість чиновників. У випадку з фемінітивами, гендерною чутливістю та загалом питанням «видимості» жінок у мові багато що залежить від позиції кожної людини та великою мірою журналістів/ток і редакторів/ок.

Мета роботи –проаналізувати найуживаніші нові іменники зі значенням жіночої статі, що з’явилися в мові ЗМІ (на прикладі інтернет-видання «Українська правда», телепередач ТСН, «Вікна»).

Досягнення вказаної мети передбачає розв’язання таких **основних завдань**:

- 1) розкрити фемінітиви як мовне явище;
- 2) виділити та описати лексико-семантичні розряди жіночих найменувань;
- 3) встановити тенденції творення та розвитку фемінітивної підсистеми сучасної української мови;
- 4) укласти словник фемінітивів, зафіксованих у ЗМІ.

Об'єктом дослідження стали тексти інтернет-видання «Українська правда», телепередачі ТСН, «Вікна», **предметом** – слова, зафіксовані в інтернет-виданні «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна», на позначення жіночої статі української мови XXI ст., а саме за сферою діяльності (210 лексем). Мета й завдання роботи зумовили комплексне використання описового, статистичного й компонентного **методів**.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні новітніх фемінітивів, зафіксованих в інтернет-виданні «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна»; у з’ясуванні причин, що зумовлюють входження аналізованих лексем до корпусу сучасної української мови, простежено особливості їх функціонування в українській мові.

Практичне значення роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані при вивченні курсів лексикології, лексикографії, стилістики української мови.

Джерелом для вивчення фемінітивів сучасної української мови стали номінації, зафіксовані в інтернет-виданні «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВОЗНАВСТВІ

На сьогоднішній день під впливом різних причин лексика української мови активно розвивається та збагачується і вже давно стала об'єктом дослідження вітчизняних лінгвістів. Упродовж історії розвитку української мови особливих змін зазнали найменування осіб жіночої статі. Фемінітиви в українській мові не є новим явищем. За свідченням дослідників української мови, фемінітиви уперше згадувалися ще у церковнослов'янсько-українському друкованому словнику «Лексис» Лаврентія Зизанія у ХУІ столітті. Такі слова фіксує словник Грінченка, близько 700 фемінітивів є в «Словнику української мови» в 11 т. За підрахунками науковців, кількість новітніх фемінітивів збільшилася від 2005 року в 10–11 разів [4]. Саме завдяки цьому фемінітиви й виокремилися на українському лексичному тлі з власною неповторною історією, а тепер становлять окрему підсистему слів. Вона має довгу історію розвитку, що бере початок з індоєвропейської мови й тягнеться до сьогодні, характеризуючись своєрідними ознаками на кожному етапі розвитку, а особливо відчутно на сучасному.

У період існування сучасної української мови категорія жіночості зазнала настільки активних і різноманітних динамічних процесів, що можна простежити помітні відмінності у її функціонуванні навіть за окремими десятиліттями в межах попереднього й початку теперішнього століть. З історії мовознавчої науки відомо про неодноразове комплексне й часткове дослідження жіночих номінацій. У дослідженні та вивченні слів-фемінітивів взяли участь М. Брус, І. Ковалик, П. Білоусенко, В. Німчук, О. Пономарів, В. Горпинич, А. Майборода, І. Фекета, В. Коломієць, І. Білодід, С. Бевзенко, Л. Булаховський та інші. Мовознавці досліджували словотвірну структуру найменувань осіб жіночої статі окремих семантичних груп, займалися

класифікацією жіночих найменувань за семантичними відношеннями, а також дослідженням словозміни та словотвору.

Вагомий внесок у дослідження проблеми творення жіночих найменувань зробили О. Потебня, Л. Булаховський. Ряд концептуально важливих положень щодо продукування фемінітивів з'ясував І. Ковалик[7]. Опис творення та функціонування назв жіночої статі на історичному матеріалі знаходимо в працях А. Майбороди[8].

Словотвір і семантику загальних жіночих особових номінацій в українській мові вивчала М. Брус» [4]. І. Фекета проаналізував способи творення назв осіб жіночого роду (морфологічні, морфолого-синтаксичний та ін.) в українській мові ХХ ст. та здійснив їх детальну класифікацію за лексико-семантичними розрядами [24].

У дослідженнях В. Горпинича та ін. розглядалася словотвірна структура найменувань осіб жіночої статі окремих семантичних груп (назви жителів, назви осіб за національністю, назви фахівців у сільському господарстві тощо) [5]. П. Білоусенко дослідив еволюцію окремих фемінізуючих формантів [2]. Аналіз словотвірних та функціональних аспектів назв осіб жіночої статі на матеріалі різних діалектів сучасної української мови здійснено в розвідках В. Німчука, Я. Закревської, З. Сікорської та ін.

Опис творення фемінітивів до чоловічих найменувань осіб за належністю до релігійних напрямків на матеріалі творів І.П. Котляревського, Г.Ф. Квітки-Основ'яненка, Є.П. Гребінки, Т.Г. Шевченка знаходимо в дослідженні О. Білих. Об'єктом уваги С. Семенюк стала словотвірна система іменників з видозмінним значенням жіночої статі, формування якої досліджувалося в новій українській мові [19].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що мовознавці найчастіше говорять про фемінітиви в контексті теми гендерної чутливості та мовної дискримінації, наголошуючи на соціальних ролях жінки

(О. Пономарів, Н. Собецька та ін.). Як зазначає О. Кузнецова, «в українському суспільстві століттями закладалися і закріплювалися стереотипи ставлення до жінки, незалежно в якій вона галузі себе реалізує, як людини, нижчої за статусом від чоловіка» [9; с. 238]. Н. Собецька наголошує, що гендерна культура «залежить як від державної, політичної і громадської гендерної політики, так і від гендерної стратегії й ідеології, презентованих суспільству образів у літературі та засобах масової інформації» [21; с. 375]. Дослідники в галузі масової комунікації (Д. Дуцик, О. Мітчук та ін.) наголошують на тому, що саме мова ЗМІ є середовищем різних мовних інновацій. Для прихильників змін важливо, щоб нові форми номінації активно використовували на різних рівнях мовної комунікації; результату, однак, не завжди вдається швидко досягнути. Наприклад, Н. Собецька зазначає, що «шлях в усну мову фемінітивів не такий простий. І справа тут не в небажанні соціальних змін і намаганні через мову законсервувати існуючі звички (у нашому випадку – патріархальні), інертність носіїв мови» [21; с. 376]. Засоби масової інформації стають середовищем, через яке будь-які мовні інновації, а серед них і новітні фемінітиви, можуть бути засвоєні широкою аудиторією й поступово увійти до усного мовлення. Сьогодні твердження про неможливість творення деяких фемінітивів перестає бути актуальним, лексична порожнина потроху заповнюється. Наприклад, мовознавиця О. Масалітіна обґрунтовує зміни в мові змінами в суспільстві, адже сьогодні сфера діяльності жінки не обмежується обов'язками матері, дружини, доньки чи свекрухи (до речі, ці слова також є фемінітивами). «Тепер жінки стали обіймати керівні посади, прийшли в політику, то й виникає потреба назвати їх. Це нормальний розвиток української мови. Таке явище називається зміною мовної норми» [12]. О. Малахова зазначає, що «посилилися соціальні рухи в країні, у тому числі й за права жінок. Виник запит, є потреба часу – називати жінок у суспільних процесах» [12]. І. Ладика пише про те, що «раніше фемінітивів не було, бо їх просто не вживали», «жінок не було в публічному просторі, вони не керували редакціями газет, не

писали статей, не робили відкриттів (за деякими винятками)» [10]. Варто зауважити: твердження про те, що соціальні ролі жінок змінилися саме останнім часом, дещо перебільшені, адже фемінітиви в українській мові існують давно (що засвідчують словники), а українські жінки не тільки тепер досягають високих професійних успіхів. Автори та експерти наголошують у медіа публікаціях на органічності фемінітивів для української мови, у цьому, зокрема, вбачають одну з її відмінностей від російської і, навпаки, спільність з мовами західних сусідів-слов'ян; фемінітиви «значною мірою є маркерами, інструментами, які дозволяють – свідомо чи несвідомо – дистанціюватися від російськомовного тоталітарного дискурсу» [12]. Саме під впливом російської мови в радянські часи з мовлення були вилучені навіть ті фемінітиви, що зафіксовані в «Словнику української мови» в 11 томах, зокрема, слово «депутатка», яке донедавна не використовували [6]. О. Синчак зауважує, що «норми не вживати фемінітиви списані саме з російської мови», вони існують у словацькій, чеській, хорватській та мовах інших слов'янських народів, що не межують із Росією, а тому «є більше сенсу спрямовувати українську мову в русло, ближче до інших слов'янських мов»[18].

На сьогодні ми знаходимося на перехідному етапі, коли правопис закріпив форми творення фемінітивів, але не змушує їх використовувати, тож їхнє ігнорування, з точки зору граматики, наразі не вважається помилкою. Думки фахівців та фахівчинь щодо подальшого пропагування використання фемінітивів є розбіжними. Наприклад, дослідниця Христина Дацишин зауважує, що після появи нового правопису фіксувала сплеск використання фемінітивів, але за останні місяці зріст не спостерігається. Втім, вона наголошує, що займатися пропагуванням використання фемінітивів не варто: «Цей процес вже запущений в суспільство. Далі треба почекати, і мова відрегулює все сама, тому що мова – це такий організм, який вбирає в себе те, що їй підходить, що органічно вписується, і відкидає те, що суперечить її законам. Тому, вважаю, час усе розставить на свої місця. Якщо фемінітиви будуть прийняті більшістю, їх будуть активно використовувати»[6].

Зауважимо, що раніше в офіційно-діловому мовленні насамперед керувались офіційним Класифікатором професій, де були зазначені переважно маскулінітиви, тому фемінітиви були обмежені у вживанні в документації та професійному мовленні. Проте наказом Мінекономіки від 18.08.2020 затверджено зміну № 9 до Національного класифікатора професій: «За потребою користувача при внесенні запису про назву роботи до кадрової документації окремого працівника професійні назви робіт можуть бути адаптовані для позначення жіночої статі особи, яка виконує відповідні роботи. Наприклад, інженер – інженерка, верстатник широкого профілю – верстатниця широкого профілю, соціолог – соціологиня» [13]. Відтепер фемінітиви офіційно затверджені в усіх мовних сферах.

Отже, мова, як живий організм, хоча й трансформується відповідно до суспільних змін, може на певному етапі відштовхувати якісь нововведення, а на іншому етапі приймати їх. Нова норма в українському правописі, до запровадження якої медіа спричинилися дуже істотно, регламентує способи творення фемінітивів і не пропонує стилістичних обмежень щодо їхнього вживання. Але вона не зобов'язує їх використовувати, якщо мовець не відчуває у цьому потреби або не сприймає того чи іншого слова на фонетичному чи іншому мовному рівні. І тут ключовим критерієм доцільності має стати час: одні слова витримають випробування ним, увійдуть в узвичаєне слововживання, інші, можливо, ні. Засоби масової інформації в цьому процесі й надалі відіграватимуть чи не найважливішу роль.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЖІНОЧИХ НОМІНАЦІЙ ЗА СФЕРОЮ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Лексико-семантична група фемінітивів у системі української мови

Назви на позначення жінок становлять об'ємну лексико-семантичну групу, яка складається з багатьох підгруп. У мовознавчих працях існує низка класифікацій, в основу яких покладено різні ознаки. У роботі за основу взято диференціацію лексико-семантичної групи на позначення жінок, запропоновану М. Брус [3]. Класифікацію конкретизовано відповідно до матеріалу дослідження фемінітивів, що функціонують у ЗМІ. Отже, номінації жінок можна об'єднати у підгрупи, що відповідають соціальній диференціації суспільства за різними критеріями:

1. Назви жінок за характерними ознаками:

- за зовнішніми якостями: *білявка; красуня;*
- за фізичними якостями чи вадами: *хвора, сліпа;*
- за розумовими ознаками: *відмінниця, пророчиця;*
- за особливостями поведінки: *білоручка, ревнивиця;*
- за способом життя: *праведниця, п'яниця;*
- за стосунками з іншими людьми: *подруга, пацієнтка.*

2. Назви жінок за сферою діяльності:

- за родом діяльності: *співачка, тренерка;*
- за професією: *продавчиня, вчителька;*
- за посадою: *директорка, завідувачка.*

3. Назви жінок за родовими та сімейними стосунками:

- за спорідненістю і свояцтвом: *мама, сестра;*
- за сімейним станом: *наречена, вдова.*

4. Назви жінок за соціальним станом:

- за походженням: *іноземка, англійка;*

- за титулом: *королева, принцеса*;
- за способом життя, спричиненим соціальним статусом: *жебракка, мільйонерка*.

5. Назви жінок за біологічними ознаками:

- за віковими ознаками: *довгожителька, дошкільниця*;
- за передродовим, родовим станом: *вагітна, породілля*.

6. Назви жінок за церковно-релігійними ознаками:

- за віросповіданням: *християнка, католичка*;
- за церковно-релігійними особливостями, посадою: *черниця, грішниця*.

7. Назви жінок за ситуативним станом: *полонянка, кватирантка*.

8. Назви жінок за місцем проживання і перебування: *селянка, галичанка*.

9. Назви жінок за національністю, расою: *афроамериканка, українка*.

Об'єктом нашого дослідження стали жіночі номінації за сферою діяльності, зокрема за родом діяльності, професією і посадою, зафіксованими в інтернет-виданні «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна». Саме в межах цих підгруп виокремлено значну кількість інновацій, активне використання яких засобами масової інформації викликає дискусії і серед лінгвістів, і в масмедіа.

2.2. Назви жінок за сферою діяльності

Фемінітиви в українських ЗМІ стають виразниками мовної політики, зорієнтованої на пропагування гендерної рівності та власне української словотворчості. Зокрема жіночі назви послідовно вживає таке видання як «Українська правда», телевізійні програми «Вікна» на телеканалі СТБ, ТСН–на 1+1.

Розглянемо основні лексико-семантичні підгрупи жіночих номінацій – за родом діяльності, професією й посадою.

2.2.1. Назви жінок за родом діяльності

Підгрупа назв жінок за родом діяльності нараховує значну кількість одиниць. Предметом аналізу стали фемінітиви, зафіксовані у контекстах публікацій та телепрограм: *співачка, активістка, волонтерка, дослідниця, експертка, тенісистка, діячка, кандидатка, феміністка, ініціаторка, футболістка, членкиня, інтелектуалка, меценатка, командирка, баскетболістка, організаторка, коментаторка, водійка, тренерка, фотографиня (фотографка), медпрацівниця, науковиця, ідеологиня, мисткиня, юристка, радниця тощо.*

Низка потенційних для української мови номінацій, зокрема *мисливиця* або *прибиральниця*, у публіцистичному підкорпусі не зафіксовані. Найбільш уживаними у ЗМІ є номінації жінок за родом діяльності, притаманні для жіночої статі. Так, наприклад, назва *співачка* вживається без паралельної форми чоловічого роду *жінка-співак*, подібно, як і номінація *актриса*: *Українську актрису Юлію Врублевську глядач впізнає за фільмом "Припутні", де вона зіграла роль Светки* [УП, 16 травня 2020]; *Джамала завжди мріяла бути співачкою* [УП, 24 травня 2020]. Зазначимо, що назва *співачка* у сучасній українській мові функціонує і як назва професії, однак первинне значення номінації *співак (співачка)* – «людина, яка уміє й любить співати, багато співає» [20, т. 9, с. 513].

Значну групу становлять фемінітиви на позначення осіб за родом спортивної діяльності. Переважно вони творяться за допомогою суфікса *-к-*, який приєднується до маскулінитивів, що закінчуються на приголосний: *Тенісистка* *Марія Шарапова, олімпійська чемпіонка* зі спортивної гімнастики *Сімона Байлс* і *футболістка* *Хоуп Соло* визнані кращими *спортсменками* року [ТСН, 2019]. Паралельна жіноча форма до назви *баскетболіст* зафіксована у двох контекстах, зокрема: *Зіркова українська баскетболістка* за підсумками шести матчів відбору стала не тільки найрезультативнішою у своїй команді, а й кращим *снайпером* усього турніру...[УП, 21 лютого 2020]. Водночас у цьому ж реченні використано

назву *снайпер* у формі чоловічого роду на позначення особи жіночої статі, що вказує на розмежування у ЗМІ жіночих і чоловічих родів діяльності, відповідно до яких і визначається доцільність вживання фемінітива. Лексема *снайперка* у публіцистичному підкорпусі має поодинокую фіксацію: *Під Красногорівкою працювала високопрофесійна **снайперка*** [«Вікна», 2020].

Фемінітив *фотографиня* у текстах фігурує поряд із назвою в значенні загального роду *фотограф*: *Ми поговорили про «теплі» історії до кави та шоколаду з письменницею, перекладачкою, журналісткою, **фотографом** та громадською діячкою Надією Гербіш* [УП, 24 січня 2020]; *Італійська **фотографиня** Фабріція Парізі створила фотопроєкт, аби показати щоденний продуктовий набір армій світу* [УП, 29 травня 2020]. Зустрічаємо й *фотографка*: *Зараз вона живе в Києві, працює фітнес-тренеркою і **фотографкою**, адмініструє групу у Facebook* [УП, 21 червня 2020].

Фемінітиви на позначення жінок, які займаються інтелектуальною працею, впроваджені у ЗМІ нещодавно. Лексеми *науковиця*, *кандидатка наук*, *професорка*, *доцентка* трапляються переважно в джерелах з 2019 р.: ***Науковиця** Олена Лівінська зазначає, що це також може вплинути на визначення результату* [УП, 02 листопада 2020]; ***Професорка** зауважує, що неможливо перевірити кожен тест на наявність активного вірусу* [УП, 21 вересня 2020].

Низку фемінітивів зафіксовано у сфері соціальної, політичної та громадської діяльності, зокрема це стосується номінацій *активістка*, *феміністка*, *діячка*, *засновниця*, *кандидатка*, *начальниця*, *соратниця*, *радниця*, *членкиня*, *самовисуванка*, *нардепка*, *опозиціонерка*: *...каже Альона Парфьонова, співголова ГО «Батьки SOS» і **членкиня** робочої групи, яка працювала над проєктом закону* [УП, 2020]; ***Штаб кандидатки** в президенти Білорусі Світлани Тихановської виступає проти перерахунку голосів та проведення другого туру виборів* [УП, 16 вересня 2020]; ***Соратниця** Тихановської в Мінську озвучила вимоги протестувальників* [УП, 16 серпня 2020].

Використання фемінітивів дозволяє не зазначати безпосередньо стать суб'єкта: *До неї підійшли патрульні, але водійка вирішила втекти на авто* [«Вікна», 2020] на відміну від конструкції *жінка, яка була за кермом: У Вінниці п'яна жінка за кермом скоїла ДТП* [ТСН, 2020]. Паралельна складена форма *жінка-водій* є більш частотною, проте в таких випадках автор не констатує факт, а акцентує на тому, що за кермом була саме особа жіночої статі: *В Одеській області через зіткнення легковика й вантажівки загинула жінка-водій і двоє її неповнолітніх дітей отримали травми* [«Вікна», 2020].

Уживання фемінітивів може бути зумовлене основною ідеєю публіцистичного тексту. Наприклад, у статті про виняткову ситуацію, де жінка вчинила щось нехарактерне для особи цієї статі: *Головним суддею чемпіонату, учасниками якого були тільки чоловіки, стала тренерка Оксана Сорокіна, яка успішно впоралася із суддівством під час чемпіонату* [«Вікна», 2020].

Не всі з виявлених у публіцистичному підкорпусі фемінітивів наявні в академічних словниках української мови, зокрема не представлені назви *водійка, науковиця, тренерка, фотографиня, членкиня, мисткиня, ідеологиня*, які нещодавно увійшли в обіг і функціонують переважно в розмовному та публіцистичному стилях.

Отже, назви жінок за родом діяльності є найчастіше вживаними за умови, що ця діяльність притаманна жіночій статі. У мові ЗМІ замість фемінітивів зазначеної групи використовують також складену форму з *жінка-...* або мовний зворот *жінка, що...* Використання фемінітивів у текстах можливе паралельно з маскулінітивами.

2.2.2. Назви жінок за професією

Відповідно до мовних традицій іменники у формі чоловічого роду на позначення професій зазвичай є загальними і позначають осіб як чоловічої, так і жіночої статі, а іменники жіночого роду – лише осіб жіночої статі. Зокрема, у «Російсько-українському словнику» Агатангела Кримського

(1924–1933 рр.) наявні такі лексичні одиниці, як *викладачка, друкарка, інспекторка, історичка, інструкторка, лікарка, медичка, мулярка, професорка*.

Об'єктом аналізу стали номінації, зафіксовані в контекстах публіцистичного корпусу текстів та відповідних телепрограм, зокрема: *вчителька, медсестра, акторка, вихователька, лікарка, дизайнерка, архітекторка, редакторка, освітянка, лекторка, солдатка, офіціантка, фельдшерка, тренерка, медичка, кінологиня, кравчиня, історикиня, хірургиня, психологиня, соціологиня, біологиня, етнологиня, продавчиня, дієтологиня, вірусологиня, драматургиня, адвокатеса (адвокатка)*.

Найпродуктивнішим суфіксом для творення назв жінок за професією у ЗМІ є суфікс *-к-* (*аптекарка, аудиторка, бухгалтерка, дизайнерка, редакторка, лекторка, лікарка, менеджерка*). Вказані фемінітиви переважно не мають експресивного забарвлення і вживаються за аналогією до маскулінитивів: *«Російська присутність прихована та її важко ідентифікувати»*, -заявила Дарія Михайлишина, **економістка** Центру економічної стратегії» [УП, 24 вересня 2020]; Саша Зарицька, солістка гурту KAZKA, долучилася до соціальної кампанії МОЗ України#ПідтримуюЛікарів. Вона зателефонувала **фельдшерці** з Чернігівщини Людмилі» [УП, 03 травня 2020]; Ми поговорили із завідувачкою лабораторії архітектурної освіти Малої академії наук України Ольгою Глініною, засновницею архітектурної студії для дітей ArchiLabKids Ольгою Цурканта **архітекторкою** Катериною Бабушкіною [УП, 27 червня 2020].

Окрім того, поширеними є такі засоби творення фемінітивів: за допомогою суфікса *-иц-* (від маскулінитивів на *-ець-* та *-ик-*): *мистецтвознавець – мистецтвознавиця*; суфікс *-ин-* творить фемінітиви від чоловічих основ на *-ець-*: *продавець – продавчиня, кравець – кравчиня*, на приголосний: *хірург – хірургиня* чи *-лог-*: *соціолог – соціологиня, філолог – філологиня, психолог – психологиня, історик – історикиня, кінолог – кінологиня*.

Фемінітиви цього типу є менш вживаними й лише нещодавно почали використовуватися в масмедіа: *Львів'янка Олена Дмитрієнко — журналістка та психологиня, захворіла на COVID-19 наприкінці квітня разом з чоловіком, дочкою та свекрухою* [УП, 16 липня 2020]; *Ірина Бекешкіна – соціологиня, директорка Фонду «Демократичні ініціативи» – одна з нечисленних фахівчинь галузі з репутацією* [УП, 23 березня 2020]; *У Луцьку продавчиня сурогату постане перед судом* [«Вікна», 2020]; *Досвідом, як організовувати самотійні сімейні мандрівки, з редакцією «Української правди. Життя» поділилися:...Ксенія Рожак-Литвиненко, мистецтвознавиця ...* [УП, 26 вересня 2020].

Назви жінок на позначення професії найчастіше використовуються тоді, коли у тексті йдеться про рід трудової діяльності, яку прийнято вважати жіночою. Найчастотнішою з аналізованих є назва *актриса*, що зафіксована у багатьох контекстах. Традиційно цю лексему вживають тоді, коли йдеться про жінку, а співвідносний іменник у формі чоловічого роду *актор* не прийнято використовувати на позначення особи жіночої статі: *Ця велика актриса володіє дуже сильною енергетикою!* [УП, 06 липня 2020]. Паралельно функціонує й лексема *акторка*: *Акторка, яка чекає велику роль* [УП, 12 березня 2020].

У сфері медицини поширеними фемінітивами є *лікарка*, *медсестра*: *Лікарка не здивувалася, почувши звіт пацієнтки.* [29 березня 2020] або *медсестра: Медсестра щогодини перевіряла показання приладу* [«Вікна», 2020]. Натомість лексема *медичка* зустрічається у медіа джерелах для передавання розмовного мовлення з негативною конотацією: *Я до наших медичок не звертаюся, їжджу у райлікарню* [«Вікна», 2020]. Паралельно вживається емоційно-нейтральна лексема *медична працівниця* або скорочена назва *медпрацівниця*: *Як повідомив Грабовський, 25 вересня в другій половині дня медпрацівниця привела до нього в кабінет пацієнта з кульовим пораненням* [«Вікна», 2020]. Маскулінітив *медпрацівник* вживається лише на позначення загальної особи: *Проте цей предмет повинен читати шкільний*

лікар чи **медпрацівник** і виключно як оглядовий...або у множині: *Діалог із профспілками медпрацівників...* [«ТСН», 2020].

Тенденція вказує на те, що суфікс *-ичк-* часом надає лексемі негативний відтінок і не вважається продуктивним при творенні фемінітивів (*історичка, фельдшеричка*).

Окремі фемінітиви не мають відповідника чоловічого роду, наприклад, *няня*: *Лишали дітей на няню, бо о шостій ранку вже мали бути на «об'єкті»* [«ТСН», 2020]. Фемінітиви можуть бути не менш частотними, ніж маскулінітиви, наприклад, *вихователька (вихователь), вчителька (вчитель), викладачка (викладач), освітянка (освітянин)*.

Було зроблено спробу розглянути вживання фемінітивів у військовій сфері, проте у мові ЗМІ виявлено обмежену кількість таких назв (*солдатка, офіцерка, розвідниця*). Наприклад, **Офіцерка** юридичної служби каже, що «*оверсайз*» нині в моді [УП, 09 квітня 2020]; *Знайомтеся: Настя Конфедерат, військова аеророзвідниця* [УП, 31 червня 2020]. Спеціальні звання осіб рядового й начальницького складу (фемінітиви) утворюються за допомогою слова *пані*: *сержант – пані сержант, старшина – пані старшина, лейтенант – пані лейтенант, капітан – пані капітан, підполковник – пані підполковник, полковник – пані полковник* тощо.

Не всі з виявлених фемінітивів даної групи зафіксовані в академічних словниках української мови. Зокрема відсутні назви *медпрацівниця, продавчиня* (за наявного розмовного варіанту *продавиця* [20, с.1150]), *солдатка* (на позначення жінки за професією), *офіцерка соціологиня, філологиня, етнологиня, історикиня, психологиня*.

Отже, назви жінок за професією в ЗМІ є часто вживаними. Найчастіше вони використовуються на позначення працівниць освітньої чи медичної сфери та мало вживані у сфері військових звань. Існує низка суфіксів (*-к-, -ин-, -иц-*), які використовуються для творення фемінітивів від маскулінітивів, однак номінації жінок можуть утворюватися й безпосередньо від назви сфери діяльності. Деякі суфікси (*-ичк-*) є непродуктивними,

оскільки надають слову знижене емоційне забарвлення або не притаманні українській мові. Найбільш вживаними у ЗМІ є номінації жінок за професією, яка притаманна для жіночої статі.

2.2.3. Назви жінок за посадою

Номінації на позначення жінок за посадою традиційно поширюються на ті посади, які переважно обіймають жінки (*секретарка, заступниця, завідувачка*), однак кількість фемінітивів на позначення керівних посад є незначною. Об'єктом аналізу стали фемінітиви: *керівниця, очільниця, директорка, завідувачка, прем'єрка, бригадирка, завідувача, міністерка, директриса, менеджерка, президентка, професорка, доцентка, міністриня* тощо.

Офіційні назви посад традиційно подають у чоловічому роді, навіть коли йдеться про жінку: *Оксана Вікторівна – декан факультету менеджменту та логістики...* [УП, 22 січня 2020] або з прикладкою *жінка: Перший декан-жінка...* [УП, 20 серпня 2020]. *Міністерка* охорони здоров'я Молдови Віоріка Думбравяну повідомила, що захворіла коронавірусом [УП, 23 вересня 2020]; *Попросили порад по плануванню у людини, яка найкраще розуміється на плануванні, а саме у колишньої міністерки фінансів та співзасновниці Фондації розвитку ринку капіталу та стартапу "Архідата" Оксани Маркарової* [УП, 29 вересня 2020]. З огляду на те, що фемінітив від слова *міністр* не зафіксований у словниках, у ЗМІ трапляються різні словотвірні варіанти: *...втретє поспіль приведуть до влади прем'єр-міністриню Шейх Хасіну* [«Вікна», 2020].

Переважно назви на позначення посад творяться за допомогою суфікса *-к-*: *Британська експрем'єрка Тереза Мей заявляла про так званий жорсткий локдаун* [«Вікна», 2020]; *Словаччина: нова президентка як передвісник змін у Європі* [«Вікна», 2020].

На позначення керівної посади раніше в українській мові вживався фемінітив *завідувача*. Однак, відповідно до українського правопису

2019 року, суфікс *-уч-* як наслідок калькування з російської мови не є доцільним при творенні номінацій жінок. Нормативною вважають назву *завідувачка*, утворену за допомогою суфікса *-к-*: *Ми поговорили із завідувачкою лабораторії архітектурної освіти Малої академії наук України Ольгою Глініною, засновницею архітектурної студії для дітей ArchiLabKids Ольгою Цуркан* [УП, 23 вересня 2020].

Зафіксовано незначну кількість фемінітивів на позначення посад з відповідними формотворчими суфіксами (*-к-*, *-ин-*, *-иц-*, *-ниц-*), зокрема назви наукових ступенів і вчених звань: *Схожої думки дотримується кандидатка наук, доцентка і голова ради громадської організації «Точка росту: освіта і наука» Світлана Вовк* [УП, 03 лютого 2020]. Однак частотнішим є вживання цих номінацій у формі чоловічого роду: *На думку експерта з медичного права, доцента Національного університету «Києво-Могилянська Академія» Зоряни Черненко вихід із цієї ситуації уможливить міжсекторальне партнерство держави та бізнесу та відкритий діалог* [УП, 23 січня 2020].

Окрім того, у ЗМІ функціонують назви *керівниця, директорка, менеджерка, очільниця*: *Досвідом своєї неординарної колежанки похвалилася директорка ліцею «Гарант» з Лисичанська (Луганська область) Світлана Боровкова* [УП, 07 травня 2020]; *Про ретельну підготовку аудиторії розповіла й Ельвіра Яцута, культурна менеджерка, директорка Міжнародного поетичного фестивалю MeridianLutsk* [УП, 18 січня 2020].

Словоформи *директорка* й *директриса* можуть вживатися паралельно, проте дослідники сперечаються щодо доцільності суфікса *-ис-*, адже він є запозиченим з французької мови через російську, а тому й пропонують замінити суфіксом *-к-*. Саме тому слово *директорка* є частіше вживаним, аніж *директриса*, адже друга форма була запозичена з російської мови, хоча у ЗМІ зустрічаються обидві форми: *Після цього до телефону директорки підходила тільки її заступниця...* [УП, 20 серпня 2020]; *Очевидно, нова директриса подальшому нівелюванню ЗНО пручатися не буде* [«УП», 17 квітня 2020].

Не всі з наявних у публіцистичному підкорпусі фемінітивів зафіксовані в академічних словниках української мови. Зокрема відсутні назви *директорка, доцентка, менеджерка, міністерка, міністриня, очільниця, професорка, прем'єрка*.

Поява фемінітивів на позначення широкого спектру професій та посад у сучасних ЗМІ демонструє активне впровадження спеціальних назв жінок з метою зменшення асиметрії у сфері гендерних номінацій людини.

Отже, лексико-семантична група фемінітивів є досить об'ємною і налічує дев'ять підгруп. Найчастотнішими словотвірними засобами є суфікси *-к-, -ин-, -иц-*, що приєднуються до відповідних маскулінитивів. Фемінітиви, що створюються за допомогою суфікса *-ичк-*, мають негативне емоційне забарвлення та недоцільні у вживанні. Не всі фемінітиви, які вживаються у мові публікацій газети «Українська правда» та телевізійних програм «Вікна» на телевізійному каналі «СТБ», ТСН на «1+1», наявні в академічних словниках. Номінації на позначення жінок переважно використовують у тому випадку, коли важливо зазначити, що суб'єктом дії постає саме жінка. За таких обставин послуговуються й паралельними формами: *жінка + маскулінитиви* або зворот *жінка, що...*

Найчастотнішими у ЗМІ є назви жінок тих професій, сфер діяльності чи посад, які традиційно їм притаманні. Так, найбільшу кількість номінацій жінок за професією виявлено в освітній сфері, найменшу – у військовій. Номінації жінок на позначення посад вищих державних службовців лише починають з'являтися у мові ЗМІ, тому журналісти створюють різноманітні фемінітиви на позначення однієї й тієї ж посади. Часом ці утворення не притаманні українській мові або утворені з використанням іншомовних суфіксів.

ВИСНОВКИ

Упродовж історії розвитку української мови особливих змін зазнали найменування осіб жіночої статі. Саме завдяки цьому вони й виокремилися на українському лексичному тлі, а тепер становлять окрему підсистему слів. З'ясували, що у дослідженні та вивченні фемінітивів взяли участь мовознавці І. Ковалик, М. Брус, П. Білоусенко, В. Німчук, І. Олійник, А. Майборода, С. Бевзенко, І. Білодід, О. Пономарів, Н. Собецька, О. Масалітіна та інші.

Мова засобів масової інформації найоперативніше реагує на зміни в суспільних відносинах. Одним із важливих викликів, на які останнім часом відреагувала мова засобів масової інформації, стало використання фемінітивів – іменників жіночого роду на позначення професій, посад і соціальних ролей жінок. Засоби масової інформації впроваджують ці слова в мовленнєвий обіг, паралельно оприлюднюючи думки експертів з цього приводу.

У процесі роботи увагу приділено особливостям назв жінок за сферою діяльності, які були зафіксовані в контекстах інтернет-видання «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна»: назви осіб жіночої статі за родом діяльності, за професією та за посадою.

Виявлено, що найбільш частотними у ЗМІ є назви на позначення жінок за тим родом діяльності й професією, які традиційно притаманні для них: *співачка, актриса, вчителька, медсестра, акторка*. Співвідносними з маскулінітивами є фемінітиви за родом діяльності, посадою та приналежністю до виду спорту, які притаманні й жінкам, і чоловікам: *активістка, керівниця, очільниця, директорка, завідувачка, депутатка, тенісистка* та ін. Зазначені номінації є усталеними в системі української мови, вони зафіксовані в тлумачних словниках і фігурують у текстах різних стилів. Назви *водійка, тренерка, фотографиня, науковиця, філологиня, вірусологиня* тощо лише входять в обіг і мають поодинокую фіксацію у публіцистичному корпусі текстів. Для сфер діяльності, що традиційно вважаються чоловічими (наприклад, військова справа, мисливство,

рибальство) не притаманне вживання фемінітивів або вони мають одиничну фіксацію (*офіцерка, солдатка, снайперка, військовослужбовиця*).

Назви професій переважно є загальними й уживаються у формі чоловічого роду на позначення осіб обох статей. Найчастотнішими є приклади вживання фемінітивів у публіцистичних статтях на теми освіти та медицини: *вчителька, медсестра, актриса, акторка, вихователька, няня, лікарка*. Зазвичай ці назви виконують номінативну функцію й позбавлені експресивного забарвлення. Однак у текстах масмедіа трапляються фемінітиви зі зниженою конотацією (*медичка, історичка, професорша*). Деякі фемінітиви освітньої сфери не мають відповідників чоловічого роду (*няня*).

Активного вжитку набувають номінації на позначення посад. В останні роки поширюються назви жінок, що позначають посади у вищих керівних органах (*прем'єр-міністерка, міністриня, президентка*).

Продуктивними засобами творення жіночих номінацій за сферою діяльності є суфікси:

-к-: *акторка, вчителька, депутатка, директорка, завідувачка, інтелектуалка, менеджерка, міністерка* та ін;

-ин-: *кравчиня, міністриня, продавчиня, хірургиня, ідеологиня, мисткиня, членкиня*;

-иц-: *керівниця, медпрацівниця, науковиця, очільниця, радниця*.

У текстах публіцистичного стилю фемінітиви зазвичай виконують номінативну функцію, суть якої полягає в акцентуванні уваги на тому факті, що суб'єктом дії є саме особа жіночої статі. Переважно це стосується тих номінацій, які є традиційними в українській мові й зафіксовані в академічних словниках. У випадках з лексичними інноваціями, окрім фемінітивів, також послуговуються й паралельними формами: *жінка* + маскулінітиви або зворотом *жінка, що...* Емоційно-експресивна функція найчастіше притаманна лексичним номінаціям із суфіксом *-ичк-*, *-ис-* (*керівничка, критикеса, директриса*).

Було укладено *Словник фемінітивів (Додаток)* на основі лексем, зафіксованих в текстах інтернет-видання «Українська правда», телепередачах ТСН, «Вікна».

Загалом можемо стверджувати, що лексико-семантична підгрупа фемінітивів за сферою діяльності є однією з найбільш динамічних у сучасній українській мові, а її збагачення новими одиницями є реакцією мови на ті зміни, що відбуваються в суспільному житті.

Перспективи роботи вбачаємо у поглибленні предмета й матеріалу дослідження в художньому корпусі текстів, що дозволить простежити динаміку розвитку сучасної української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевзенко С. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навчальний посібник. - Київ : Вища школа, 1991. - 231 с.
2. Білоусенко П., Німчук В. Нариси з історії українського словотворення (суфікс-иця). Запоріжжя, 2002. 205 с.
3. Брус М. П.Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування : монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с. Режим доступу:
https://chtyvo.org.ua/authors/Brus_Mariia/Feminityvy_v_ukrainskii_movi_heneza_evoliutsiia_funktsionuvannia/
4. Брус М.П. Словник фемінітивів як спроба упорядкування мови Леся Мартовича. Прикарпатський вісник НТШ. Слово. 2019. № 2(54). С. 50-61.
5. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. посіб. / В. О. Горпинич – К.: Вища школа, 1999. – 207 с.
6. Дацишин Х. Засоби масової інформації і динаміка мовної норми: новітні фемінітиви як відображення суспільних викликів сьогодення. Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sjs/all-volumes-and-issues/volume-4-number-2020/media-and-dynamics-language-norm-new-feminitives>
7. Ковалик І. І. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце у системі науки про мову // Словотвір сучасної української літературної мови /І. І. Ковалик. –К. : Наук. думка, 1979. – С. 5-56.
8. Крапка А. Фемінітиви в українській мові: необхідність чи надмірність? [Електронний ресурс] /А.Крапка. Режим доступу:
<http://krona.org.ua/feminituvu-v-ukr-movi.html> 190

9. Кузнецова О. Д. Непряма гендерна дискримінація в газеті «Спортивка» /О. Д. Кузнецова // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. С. 237–239.
10. Ладика І. Фемінітиви в українських медіа: «за» і «проти» / І. Ладика // День. 2019. 21 березня.
11. Левченко К. Новим українським правописом закріплене використання фемінітивів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2706989-novimukrainskim-pravopisom-zakriplene-vikoristanna-feminitiviv.html>
12. Малахова О. Фемінітиви – не данина моді, вони властиві українській мові як системі [Електронний ресурс] / О. Малахова. Режим доступу: <http://womo.ua/olena-malahova>
13. Масалітіна О. Що таке фемінітиви? [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.thevillage.com.ua/village/city/talk/28557>
14. Нелюба А. Інноваційні зрушення й тенденції в українському жіночому словотворі. *Лінгвістика*: Зб. наук. праць. Луганськ. 2011. № 2 (23), С. 49– 59.
15. Нова редакція «Українського правопису». Повний текст. Електронні дані: [http://www.inmo.org.ua/assets/files/2019/Ukr.%20pravopys%20\(2019\).pdf](http://www.inmo.org.ua/assets/files/2019/Ukr.%20pravopys%20(2019).pdf)
16. Пилипюк С. Маркетологиня, водійка та підприємця: що таке фемінітиви та чому ми їх вживаємо. Та до чого тут гендерна рівність і русифікація [Електронний ресурс] / С. Пилипюк. Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/city/talk/285571-marketologinya-vodiyka-tapidpriemnitsya-scho-take-feminitivi-ta-chomu-mi-yih-vzhivaemo>
17. Пономарев О.: як я ставлюся до фемінітивів на кшталт членкиня [Електронний ресурс] / О. Пономарів. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blog-olexandr>
18. Синчак О. Гендерована мова: вектори влади і впливу. Режим

доступу: <https://ua.boell.org/uk/2016/12/26/pidruchnik-gender-dlya-mediya>

19. Радіонов В. Про фемінітиви всерйоз і жартома. Адвокатка зажадала висновків експертки, а прокурорка – допиту свідчиці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/print/132519-pro-feminitivi-vseryoz-i-zhartoma-advokatka-zazhadala-visnov.html>
20. Словник української мови: у 11 тт. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1970 – 1980.
21. Собецька Н. Вживання фемінітивів як прояв гендерної культури / Н. Собецька // Молодий вчений. 2016. № 12. С. 375–378.
22. Ставицька Л.О. Гендерні стереотипи в сучасній українській мовній свідомості (за даними асоціативного експерименту зі словами *мати*, *батько*). Дивослово. 2005. № 5, С.47– 51.
23. Труш Н. Жінка в професії, або чи треба боятися фемінітивів [Електронний ресурс] / Н. Труш. Режим доступу: <http://kolo.news/category/suspilstvo/14248>
24. Фекета І. Особливості творення назв осіб жіночої статі. /Українська мова і література в школі. 1974. № 4. С.77–79.
25. Шпітько І. М. Фемінітиви з формантом -ка в українській і словацькій мовах [Електронний ресурс] / І. М. Шпітько // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. 2010. Т. 18, вип. 16. С. 383–388.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2010_18_16_63

ДОДАТОК**СЛОВНИК ФЕМІНІТИВІВ**

- А -

абонентка
автомобілістка
авторка
адвокатеса (адвокатка)
адресантка
агентка
адміністраторка
акторка(актриса)
аптекарька
артистка
архітекторка
асистентка
аудиторка

- Б -

баскетболістка
бібліотекарка
біологиня
бригадирка
будівельниця
будівниця
буфетниця
бухгалтерка

-В-

виборчиня
видавчиня
викладачка
виконавиця
випробувальниця
випробувачка
вихователька
військовослужбовиця
візажистка
вірусологиня
водійка
волонтерка
ворогиня
вчителька

-Г-

гравчиня
 гірничорятувальниця
 гонщиця

- Д -

дегустаторка
 декораторка
 депутатка
 дієтологиня
 діячка
 дизайнерка
 дикторка
 дипломатка
 дипломантка
 директорка(директриса)
 диригентка
 диспетчерка
 дієтологиня
 доглядачка(доглядальниця)
 дослідниця
 доцентка
 драматургиня

- Е –

економістка
 експертка
 етнологиня

Ж

журналістка

- З -

завідувачка(завідуюча)
 заступниця
 засновниця

- І –

ідеологиня
 інженерка
 інспекторка
 інструкторка
 історикиня
 інтелектуалка

-К -

кандидатка
 керівниця(керуюча)
 кінологиня
 колежанка
 командирка
 комендантка

коментаторка
композиторка
кондитерка
кондукторка
конструкторка
консультантка
контролерка
коректорка
кореспондентка

кравчиня
креслярка
критикеса

- Л -

лаборантка
лауреатка
лікарка
ліквідаторка
лісничка

- М -

майстриня
маркетологиня
масажистка
машиністка
медичка
медпрацівниця
менеджерка
методистка
меценатка
мистецтвознавиця
мисткиня
міністерка(міністриня)
мовознавиця
модельєра(модистка)
монтажниця
музикантка
мулярка

- Н -

наглядальниця
начальниця
науковиця
нормувальниця

-О-

оглядачка
окулістка
операторка

ораторка
організаторка
освітлювачка
офіціантка
офіцерка
оформлювачка
оцінювачка
очільниця
- П -
паспортистка
педагогиня
перекладачка
перукарка
піаністка
піарниця
підприємниця(підприємниця)
плавчиня
поетка(поетеса)
політикиня
поліціантка
посадовиця
початківниця
представниця
президентка
прем'єрка
прибиральниця
приймальниця
провідниця
провізорка
програмістка
продавчиня
продюсерка
прокурорка
промоутерка
проректорка
професіоналка
професорка
психологиня-
-Р -
радниця
реєстраторка
режисерка
реквізиторка
рекламістка
ректорка

репетиторка
репортерка
рестораторка
розвідниця
рятувальниця

- С -

садівниця
санітарка
свідчиця
секретарка
скульпторка
слідча
службовиця
снайперка
солдатка
соратниця
соціологиня
спадкоємиця
спеціалістка
співробітниця
спортсменка
спостерігачка
стилістка
студентка

- Т -

танцюристка
театралка
тенісистка
терапевтка
тренерка

- У -

укладальниця
урядовиця

- Ф -

фахівчиня
фермерка
фізкультурниця
філологиня
фінансистка
флористка
фотографка(фотографиня)

-Х-

хірургиня
хормейстерка
художниця

- Ц -

цілителька

- Ч –

чемпіонка

чергова

членкиня

- Ш -

шефиня

шліфувальниця

-Ю-

юристка